

הולנד: פרות מגזע ההולך ונעלם ה־Lakenfelder (Dutch Belted)

מכתבי קוראים

זהירות בדרכים

רפתני יזרעאל וגניגר

בכתב עת זה ואחרים מתפרסמים מחקרים הנוגעים לענף שעליו פרנסתנו. אנחנו, רפתני יזרעאל וגניגר, למדנו "בדרך הקשה" להתייחס לפירסומים אלה בדרך של "כבדהו וחשדהו". יחס זה נכון גם באשר לתוצאות המתפרסמות, ובעיקר לדרך בה הושגו. על אף אי־הנעימות שבהודאה בכשלון, ברצוננו לחלוק מנסיונו עם ציבור הבוקרים, בתקווה לחסוך לאחרים דמי לימוד.

ב־1984 פנה אלינו ד"ר גדעון זיו מהמעבדה לבריאות העטין במכון הוטרינרי בבקשה, לבצע בפרותינו ניסוי נרחב של **השתלת התקן תוך־עטיני** (Intra Mammary Device, להלן IMD). הוא הסביר לנו, שמדובר בסליל קטן עשוי מחומר פלסטי, המושתל בבריכת החלב כדי לגרות הפרשת תאי דם לבנים לחלב ובכך להפחית את הרגישות לדלקות עטין. הוא סיפר לנו על ניסויים מוקדמים בהקף מוגבל שנתנו תוצאות מבטיחות ונתן לנו להבין, שפרותינו יהיו במעקב צמוד לאורך תקופת הנסיון ושבמקרה של פגיעה בפרות נזכה לפיצוי. על סמך נתונים אלה, ומתוך הכרה בחשיבות מחקרים בכלל, נתנו את הסכמתנו לביצוע הניסוי.

בקיץ '84 הותקן IMD במחצית הפרות החולבות בעדרינו ובמקביל בוצעו לכולן CMT ובדיקות בקטריולוגיות. מיד לאחר ההשתלות הראשונות הופיעו מקרים לא מעטים של צניחת המתקן אל פי הפטמה וסתימתו תוך גרימת תופעות דומות לדלקת עטין קלינית. בעצתו של ד"ר זיו נשלפו כמה מהם על ידי הרופא המקומי, תוך כדי גרימת נזק לפרות. בהמשך התברר, שעדיף להשאיר את ההתקן בפי הפטמה, ולוותר לעתים על הרבע ובלבד שלא לפגוע בפרה. היו מספר דלקות עטין חמורות, שנראו כקשורות לטיפולים הנ"ל, אבל קשר כזה קשה להוכיח. בסך הכל אבדו לנו כמה עשרות רבעים, לא פעם יחד עם הפרה... כל נסיונותינו לפנות ולברר בקשר לפיצויים נתקבלו בהתחמקות בתחילה, ובאלם מוחלט עם סיום ההשתלות. בשלב זה נותק לחלוטין הקשר בינינו לחוקרים. מאחר ולא היה בידינו כל מסמך כתוב, נואשנו במהרה מנסיונותינו להשיג פיצוי (שלא להזכיר הסברים).

עם חלוף הזמן התחלנו לגלות בכתבי עת מקצועיים מרחבי העולם פירסומים המעלים על נס את הצלחתו של ה־IMD בעדרים קיבוציים גדולים בישראל והסיכוי הטמון בכך למלחמה

ולנסות להבין את הרקע למחקר. אחרי הכל, מדובר בפרות שלך.

• **התייעצות.** חפש חוות דעת נוספת, אובייקטיבית. **רפתני יזרעאל וגניגר**

ברוך זינגר ז"ל

שלושים למותו 16.8.87

במסכת ברכות כתוב: "אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים-עשר חודש".

קשה לנו לדבר על ברוך בלשון העבר כי הכרנו אותו במיטבו כחבר תוסס ופעיל, מלא התלהבות, דואג לזולת, כמעט עד יומו האחרון. לפני מספר חודשים בירכנו אותו לרגל פרישתו כמדריך בקר בשירות ההדרכה והמקצוע בלשכת בית-שאן, אך לא נפרדנו ממנו. כי אז החליט להמשיך ולהדריך את הרפתנים מטעם משקי האזור.

היינו מופתעים, אנחנו חבריו, לראות את ברוך קם ממיטת חוליו לאחר הניתוח הקשה "ולתחיל מבראשית", כאילו לא קרה דבר!! הכרתיהו, כקולגה בענף, לפני כארבעים שנה. יחד – הוא ברפת של קיבוצו גשר ואנוכי בזו של קיבוצי עין-הנצי"ב – התמודדנו בבעיות גידול הבקר באזור הקשה הזה, ויכולנו להן. זכורות החוויות הלא-נעימות, כגון הקדחות למיניהן, מחלת X המפורסמת, מחלת הפו"ט ועוד. במרוצת השנים שוב פגשתי את ברוך זינגר, הפעם בעשייה שונה – בהדרכה, רחוק מאזורו, בגליל העליון וגם בקליה שליד ים המלח, נותן עצות ותדריכים לרפתנים הצעירים והבלתי מנוסים.

ברוך יזכר כחלוץ בנושאי תוכנית ההזנה הממוחשבת. הודות לו האזורים שבהם הדריך יישמו במהרה את התוכנית הלכה למעשה. ברוך! הלכת מאתנו אך נזכור אותך לעד. תהיה נשמתך צרורה בצרור החיים.

סמי ריין

עין הנצי"ב

בדלקות עטין. על אף שנתפרסמו כבר מעבר לים, ועל אף דקה או שתיים שתרמנו להשגת תוצאות אלה, עד היום טרם טרח ד"ר זיו לעדכן אותנו. מכיון שכך, מצאנו לנחוץ לפרסם כמה מנתוני המחשבים שלנו. הנתונים שלהלן מבוססים על תוצאות שנאספו בשלש השנים מאז השתלת ה-IMI. אנו מדגישים, כי מדובר בנתונים כלליים בלבד המכוונים לעורר מחשבה. איננו מתיימרים לכסות את כל תוצאות המחקר, והיינו שמחים לקבל אותן, סוף סוף (ואם אכן הן כל כך מוצלחות, אולי נקבל גם הסבר למה לא כל ישראל (IMI). נתונים מפורטים שמורים בידינו לכל המתעניין.

על פי נתוני המחשב ביזרעאל ובגניגר:

א. ממוצע החלב היומי של פרות שקיבלו IMI ושסיימו את אותה תחלובה היה נמוך ב-2.1 ק"ג מפרות הביקורת. הפרש זה מובהק מאד במבחן t ($P > 0.001$). תוצאה זו נכונה אך ורק לתחלובות בהן בוצעה ההשתלה.
ב. לא נמצא הבדל מובהק באחוז השומן ובימי החליבה בין שתי הקבוצות.
ג. באוגוסט 1987 עמדו ברפת בגניגר 14% מהפרות שקיבלו IMI, ו-28% מפרות הביקורת; ביזרעאל נותרו 10% מהפרות נושאות ה-IMI ו-28% פרות מהביקורת. נשאר לקורא את חישוב ההפסד הכספי, במשך שלוש השנים שחלפו, בחצי העדר נושא ה-IMI (עוגמת הנפש על חשבוננו...).

לסיכום, מלבד הערכתנו לגבי עתיד ה-IMI, הלקחים שלנו הינם:

• **בטחונות חתומים.** אל תתרום את פרותיך למחקר הכולל שינוי הנוגע לפרות (מזון, מערך חליבה, מתקנים על או בתוך הפרות, תרופות...) ללא בטחונות כתובים. ככל שהחוקר מרבה במילים וממעיט בצורך במסמך כתוב, כך נעשה מסמך זה חיוני יותר (אם לא יתכן נזק, מה אכפת לו לחתום?...). חשוב לזכור: "נזק" אינו בהכרח מקרה חד-פעמי דרמטי כמו פרה מתה, לא פחות משמעותית יכולה להיות ירידה "קלה" בתנובה היומית.

• **שיעורי בית.** לא להתבייש לבקש חומר